

Komentář k hardship doložce

Tradičně patří k základním zásadám smluvního práva zásada pacta sunt servanda – smlouvy mají být plněny. Jednotlivé právní řády stanoví, kdy a za jakých podmínek může dojít k zániku smlouvy např. pro nemožnost plnění, frustration, Wegfall des Geschäftsgrundlages, atd., která nastala po uzavření smlouvy. K zániku či „samovolné“ změně nemůže dojít v případě, kdy se plnění stává pouze obtížným, resp. ekonomicky nevýhodným pro jednu ze stran. Například proto, že se podstatně změnila vstupní podmínky oproti okamžiku, kdy byla uzavírána smlouva. Toto riziko samozřejmě nehrozí u obchodů krátkodobých a jednorázových. Vždy hrozí tam, kde jde o dlouhodobá plnění, opakované zásilky na základě jedné smlouvy atd. Tudiž pravidelně také u dodávek typu dodávky investičních celků.

Například strana A se zavázala, že bude po dobu pěti let dodávat straně B obaly na její výrobky. Obaly jsou z materiálu, jehož cena se v důsledku krize v oblasti, kde jsou rozhodující surovinové zdroje, zvýšila několikanásobně. Strana B proto chce po straně A zvýšenou kupní cenu za tyto obaly. Bez dalšího, tj. buďto pokud si změnu nezajistila tzv. klouzavou doložkou v existující smlouvě, nebo bez souhlasu strany A nemá na toto zvýšení ceny nárok.

Rovněž může nastat situace, kterou nelze jednoznačně kvalifikovat jako nemožnost plnění. Není ani jednoznačné, že strany chtějí smlouvu ukončit. Pro takový případ je rovněž vhodné najít cestu k renegociaci a zachovat stávající ekonomické vztahy. Tomuto rovněž může sloužit tento typ doložky.

Například strana A se zavázala vyvážet maso do země B po dobu pěti let. Po třech letech plnění dojde k zákazu všech dovozů daného typu do této země. B má však možnost, za méně výhodných podmínek, zajistit další realizaci obchodů v sousedních zemích. Obchod však pro něj nebude mít smysl, zůstanou-li zachovány stávající podmínky.

Právní praxe si musela najít – vzhledem k tomu, že tento problém není obvykle právními řády řešen – řešení i této situace. Samozřejmě, strany i bez úpravy situace ve smlouvě mohou jednat o změně smlouvy. Tuto revisi smlouvy mají vždy ve svých rukou. Mnohdy je však lepší, pokud si strany předem upraví své chování. Jedním z takovýchto řešení, které používá obchodní praxe u dlouhodobých plnění, je právě formulace doložky hardship (hardship clause).

Hardship je termín, který je obvykle používán k označení změn v ekonomických, finančních, právních či technologických podmínkách, které způsobují vážné změny v rovnováze smlouvy. Tyto změny neznamenají nemožnost smlouvu plnit.

Tento typ doložky nelze zaměňovat s doložkami adaptujícími smluvně či automaticky cenu plnění. Smysl této doložky je poněkud jiný.

Pokud nepoužijeme odkazu na obchodní podmínky, které definici situace a následky situace upravují, je nutné doložku zařadit do smlouvy. Pro tento případ je nutné:

a) konstatovat základní vztah mezi plněním smlouvy a existencí situace obtížného plnění

b) vymežit pojem obtíží, těžkostí, hardship. V uvedeném vzoru, který vychází z obchodní praxe, jde o vymezení, ve kterém jsou zdůrazněny následující znaky:

- podstatná změna rovnováhy smlouvy projevující se zvýšením nákladů plnění jedné ze stran nebo snížením hodnoty přijímaného plnění,
- skutečnosti se stanou známými po vzniku smlouvy,

- strana, která je zatížena těmito skutečnostmi, je nemohla při uzavření smlouvy předvídat,
- tato strana současně na sebe nevezala riziko vzniku těchto skutečností.

Rovněž je vhodné zvážit, zda do definice zařadíme taxativní či demonstrativní výčet okolností.

c) zakotvit **povinnost oznámit** druhé straně vznik situace. Vhodné je stanovit formu a lhůtu pro oznámení.

d) **stanovit následky** toho, nastanou-li obtíže. Konkrétně potom:

- právo na nové jednání o smlouvě. Není vyloučeno, aby toto nové jednání bylo vedeno za pomoci osoby třetí, např. mediátora. Toto je vhodné právě u dodávek investičních celků.
- vztah tohoto nového jednání a plnění.
- stanovit lhůtu, v níž by strany měly dosáhnout výsledku v jednání.
- stanovit možnost obrátit se na soud, rozhodce či jinou osobu, která má právo adaptovat smlouvu či ji zrušit. Zde ovšem také může záležet na stanovisku právního řádu, zda toto řešení je možné.

Tento typ doložky lze kombinovat s doložkou vyšší moci. Smyslem hardship doložky je působit směrem k plnění, smyslem doložky vyšší moci je spíše korigovat následky nesplnění tak, aby bylo vyrovnáno působení okolností nezávislejších na vůli stran.